

УДК 336.02:338.434:636.162

JEL Classification: E62, Q14

Тулущ Л.Д.

к.е.н., с.н.с., доцент,
завідувач відділу

відділ податково-бюджетної політики
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Київ, Україна

E-mail : tulush@ukr.net

Радченко О.Д.

к.е.н., с.н.с., доцент, п.н.с.
відділу

відділ податково-бюджетної політики
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Київ, Україна

E-mail: oxanarad@ukr.net

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СПЕЦРЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ

У статті досліджено основні аспекти державної фінансової підтримки галузі тваринництва в умовах реформування системи податкових пільг та здійснюваними процесами євроінтеграції.

Дослідження спирається на інформаційну базу державної служби статистики, державного казначейства України, статистичні дані ОЕСР, а також власну методичну базу, використання яких дозволяє систематизувати явища розвитку галузі тваринництва, уніфікувати процедуру визначення обсягів та ефективності державної допомоги за прямими та непрямими методами.

Результатом дослідження є комплексна оцінка механізму та інструментарію державної фінансової підтримки розвитку тваринницької галузі в Україні, дієвості програм підтримки тваринництва, їх вплив на стан галузі. Проаналізовано загальну ефективність державної підтримки галузі тваринництва та окремі складові, насамперед застосування спеціального режиму справляння ПДВ у сфері виробництва тваринницької продукції. Наводяться фактори, що спричинили зміну напрямів та обсягів державної підтримки тваринництва, аналіз недофінансування Програми розвитку українського села на період до 2015 року в частині тваринництва.

Практична реалізація результатів дослідження забезпечить більш повне врахування наявних економічних факторів господарювання в процесі подальшого вдосконалення інструментарію державної фінансової політики розвитку тваринництва в Україні, зокрема передбаченого Стратегією сільського господарства на період до 2020 року.

Ключові слова : аграрний сектор, галузь тваринництва, державна фінансова підтримка, податковий механізм, бюджетні дотації, податкові преференції, спецрежим справляння ПДВ, стратегія розвитку тваринництва, спільна аграрна політика, пряма та непряма державна підтримка тваринництва.

Вступ. Державна фінансова підтримка галузі тваринництва є важливим елементом системи управління аграрним сектором економіки, що регулює її конкурентоздатність та ефективність. Специфіка державного регулювання галузі сільського господарства України на нинішньому етапі розвитку вітчизняної економіки полягає у застосуванні незначних обсягів прямої бюджетної підтримки та наданні суттєвих податкових преференцій, які є ключовою складовою системи держпідтримки галузі.

З 1 січня 2016 року змінено механізм функціонування спецрежимів оподаткування, що обумовило втрату частини фінансових ресурсів, які раніше залишались у

розпорядженні сільгоспідприємств. При цьому обсяги прямої бюджетної підтримки залишаються настільки мізерними, що не можуть розглядатись у якості компенсатора втрачених сільгоспідприємствами податкових преференцій.

У результаті реформування наявної в Україні моделі державної фінансової підтримки галузь тваринництва позбавлено суттєвого обсягу власних фінансових ресурсів, що потребує детального наукового аналізу ситуації, визначення ефективності наявних заходів держфінпідтримки та формування подальшої стратегії її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування ефективної системи державної фінансової підтримки сільського господарства загалом та в розрізі його окремих галузей присвячені дослідження вітчизняних вчених О. Бородіної, А. Діброви, І. Кобути, І. Комарової, М. Латиніна, Ю. Лупенка [15], Ю. Мироненка [7], Т. Осташко, Б. Пасхавера, О. Прокопчук [12], О. Шубравської та ін. Серед зарубіжних вчених, що опікуються даною проблематикою, варто виділити О. Белкіну [1], І. Буздалова [2], І. Буробкіна [3], А. Джамбора, Е. Ержавеця, У. Коестера, А. Метьюза [21], В. Нечасва [8], А. Серкова, І. Ушачева та інших. Незважаючи на те, що застосований інструментарій державної фінансової підтримки розвитку агропромислового виробництва вже давно викликає нарікання у фаховому середовищі, в Україні до цього часу належним чином не узагальнено теоретико-методологічні засади та не опрацьовано методично-організаційні аспекти функціонування нової моделі держфінпідтримки сільгосптоваровиробників.

Хоч реформаційні процеси в аграрному секторі економіки розпочалися вже досить давно, застосовувані інструменти державної фінансової підтримки розвитку аграрного сектору все ще не вирізняються високою ефективністю, а в умовах відміни дії спецрежимів оподаткування та наявних бюджетних можливостей можуть взагалі виявитись нежиттєздатними. Це може негативно позначитись на конкурентоспроможності вітчизняної продукції тваринництва, обумовить зниження обсягів виробництва продукції з високою доданою вартістю та суттєве зменшення зайнятості в аграрному секторі економіки.

Дослідниками до цього часу не досягнуто єдності в питанні формування оптимальної моделі державної підтримки тваринницької галузі – частина з них наполягає на поверненні до програм бюджетного субсидування, вважаючи підтримку шляхом надання податкових преференцій недостатньо ефективною та економічно невиправданою, інша частина переконана у безальтернативності застосування спеціальних податкових режимів у сфері агропромислового виробництва у середньостроковій перспективі.

Враховуючи вищезазначене, постає необхідність поглиблення наукових досліджень теоретико-методологічних засад та організаційно-методичних підходів до реформування системи державної фінансової підтримки розвитку галузі тваринництва в Україні.

Мета статті – оцінка впливу зміни інструментарію державної фінансової підтримки розвитку сільського господарства в умовах поетапної відміни податкових преференцій та обґрунтування стратегічних напрямів розвитку системи державної підтримки тваринництва в Україні з врахуванням економічних інтересів усіх категорій товаровиробників.

Методологія. У статті застосовано загальнонаукові методи – аналізу та синтезу, абстракції, дедукції та індукції, критичний метод, статистичний аналіз, тощо. Дослідження спирається на інформаційну базу державної служби статистики, державного казначейства України, статистичні дані ОЕСР, а також власну методичну базу, використання яких дозволяє систематизувати явища розвитку галузі тваринництва,

уніфікувати процедуру визначення обсягів та ефективності державної допомоги за прямими та непрямими методами.

Результати. Державна фінансова підтримка галузі тваринництва у рамках законодавчого поля регулюється Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» (2004 р.), який визначає загальні засади та інструментарій підтримки сільгосптоваровиробників, Податковим кодексом України (в частині застосування спеціальних пільгових режимів оподаткування), загальними програмними документами розвитку сільського господарства, насамперед Стратегією розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року (в частині визначення заходів держпідтримки очікуваної ефективності галузі), а також міжнародними зобов'язаннями, взятими Україною, зокрема Угодою про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами (глава 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» розділу 5 «Економічне та секторальне співробітництво» – в частині обмежень загальних обсягів та структури підтримки).

Інструментарій державної фінансової підтримки розвитку галузі тваринництва сформувався еволюційним шляхом в процесі трансформації традиційних програм бюджетного субсидування виробництва продукції тваринництва внаслідок недостатніх бюджетних можливостей, нестабільності фінансового забезпечення, недосконалої механізми адміністрування системи держфінпідтримки, нерегульованості ринку фінансових послуг, політичних домовленостей, а також з урахуванням вимог СОТ в процесі поглиблення європейської інтеграції вітчизняної економіки.

Відповідно до положень Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, схваленої Постановою КМУ від 19.09.2007 р. № 1158, ключовими завданнями розвитку тваринництва, на досягнення яких спрямовуються державні кошти, є: призупинення спаду поголів'я сільгосптварин; забезпечення приросту обсягів виробництва тваринницької продукції; сприяння розвитку конкурентоспроможного виробництва шляхом підтримки формування механізованих тваринницьких ферм і комплексів; створення сучасної системи селекції; сприяння концентрації виробництва продукції тваринництва в особистих селянських господарствах шляхом формування кооперативних об'єднань тощо.

Інструментарій державної фінансової підтримки розвитку тваринництва може бути різноманітним і включати в себе як пряме бюджетне фінансування в рамках цільових бюджетних програм розвитку галузі, так і непрямі заходи підтримки у формі податкових преференцій та стимулювання попиту на тваринницьку продукцію.

Аналіз програм бюджетного фінансування розвитку тваринництва, що застосовувались за останнє десятиліття, дає можливість узагальнити інструменти прямої державної фінансової підтримки (табл. 1).

Таблиця 1

Інструментарій державної підтримки розвитку галузі тваринництва

Напрямок підтримки	Інструментарій держфінпідтримки в межах напрямку
Стимулювання нарощування поголів'я тварин	Виплата дотацій сільгоспідприємствам за наявне поголів'я корів м'ясного напрямку продуктивності, за приріст поголів'я корів молочного та м'ясного напрямку продуктивності
	Виплата дотацій сільгоспідприємствам за поголів'я телиць, придбаних у населення
	Виплата дотацій фізичним особам за вирощені та продані на забій молодняк ВРХ та свині
	Виплата дотацій фізичним особам за утримання та збереження молодняку ВРХ

Продовження табл. 1

Розвиток матеріально-технічної бази	Часткове відшкодування вартості реконструкції та будівництва тваринницьких ферм та комплексів
	Часткове відшкодування вартості установки індивідуального доїння
	Часткова компенсація відсоткової ставки комерційних банків
	Часткове відшкодування відсоткової ставки за лізинговими програмами, спрямованими на технічне переоснащення виробництва, закупівлю сільськогосподарських тварин (зокрема, нетелів)
Селекція і придбання племінної худоби	Розвиток селекції в тваринництві
Створення конкурентного середовища	Часткове відшкодування вартості закуплених племінних тварин
Підтримка виробництва	Підтримка малих фермерських та селянських господарств та створених за їх участю обслуговуючих кооперативів
	Дотації за молоко і м'ясо Стимулювання розвитку окремих підгалузей тваринництва

Джерело: [Узагальнено авторами за даними 7; 11; 18].

Таким чином, державна політика фінансової підтримки тваринництва передбачає спрямування бюджетних ресурсів на: оптимізацію чисельності поголів'я та продуктивності корів; довготривалі програми створення та підтримки матеріальної бази – ферм, поголів'я, кормовиробництва; досягнення економічної стабільності галузі та технологічного переоснащення; стимулювання розвитку селекції і придбання племінної худоби; здешевлення кредитів; підтримку особистих господарств населення тощо.

За даними Рахункової палати України [11], за період дії Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, відповідні заходи були профінансовані на рівні лише 18,3 % від встановленого обсягу – із запланованих 16,3 млрд. грн, фактично виділено лише близько 3,0 млрд. грн. бюджетних коштів, з яких 2,4 млрд. грн, або 80 %, складають кошти загального фонду. При цьому частка видатків на тваринництво у фінансових ресурсах, спрямованих на підтримку сільського господарства, складає 13 %.

Аналіз динаміки розвитку держфінпідтримки тваринництва показує, що бюджетне фінансування виділялось нерівномірно, а програми підтримки часто змінювались. У 2007-2008 рр. держфінпідтримка тваринництва здійснювалась переважно за комплексною програмою 2801210 із середньорічним бюджетом у 1,8 млрд. грн., яка займала понад 2/3 у загальних обсягах підтримки тваринництва. У 2010 році були запроваджені програми 2801040 «Часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм» та 2801490 «Закупівля племінних нетелів на умовах лізингу із загальним фактичним бюджетом» у майже 0,9 млрд. грн. Зменшення суми фінансування проти попередніх років відбулось внаслідок скорочення видатків Державного бюджету України у зв'язку із наявною фінансовою кризою.

У 2011 році була затверджена програма 2801540 "Державна підтримка галузі тваринництва", яка діє до цього часу. В перші роки функціонування дана програма фінансувалась із спеціального фонду держбюджету з коштів, сформованих за рахунок сум ПДВ, сплачених переробними підприємствами. У складі програми передбачені декілька напрямів, які зокрема, передбачають: збереження чисельності поголів'я худоби; поліпшення матеріальної бази тваринництва, підтримку розвитку тваринництва в особистих селянських господарств. За роки функціонування програми вона ні разу не виконувалась ні по доходах, ні по видатках: збиралось близько 60% від запланованого, рівень фінансування не перевищував 35 % планових показників. Найбільше коштів спрямовувалось на компенсацію будівництва ферм.

Крім того, бюджетне фінансування в рамках підтримки розвитку тваринницької

галузі здійснюється й за бюджетною програмою 2801180 «Фінансова підтримка заходів в АПК», в рамках якої фінансуються такі заходи: здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання АПК через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів; надання фінансової підтримки для створення оптових ринків сільгосппродукції; часткове відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбікормів; виконання програми селекції у тваринництві та птахівництві на підприємствах АПК.

Показники держфінпідтримки галузі тваринництва за чинними на період 2011-2015 рр. бюджетними програмами приведені у таблиці 2.

Таблиця 2

**Програми підтримки галузі тваринництва у складі бюджетного фінансування
Розвитку сільського господарства за 2011-2015 рр., млн грн, %**

Програми	Роки									
	2011		2012		2013		2014		2015	
	План	Факт	План	Факт	План	Факт	План	Факт	План	Факт
2801180 Фінансова підтримка заходів в АПК	1006,1	888,5	827,4	247,4	76,8	1,0	5,0	-	305,0	290,6
2801540 Державна підтримка галузі тваринництва	2030,0	107,5	732,0	238,9	1239,8	721,0	888,0	371,2	250,0	40,6

Джерело: [Розраховано за даними Державного казначейської служби України].

Як видно з даних табл. 2, фактичне виконання програм до 2015 року не перевищувало 60 %. Зокрема, у 2012 році за всіма програмами рівень фінансування склав лише 34 %, у 2013 році – 58 %, у 2014 році – 50 %, і лише за 2015 рік – 72%. Низький рівень фінансування, а також розпилення коштів між низкою заходів фактично зводять нанівець очікувану віддачу від держпідтримки. У структурі аграрних видатків 2011 року держпідтримка тваринництва займала лише близько 5 %, надалі відбувся її значний ріст.

Таким чином, нинішня держфінпідтримка аграрної галузі з державного бюджету України характеризується невисокими обсягами фінансування, які щорічно суттєво скорочуються і не виконуються по запланованих обсягах. Наразі, прямі бюджетні витрати (субсидії) у сучасній класифікації видатків бюджету агровиробникам передбачають підтримку окремих галузей виробництва, в першу чергу, через програми пільгового кредитування.

Особливостями непрямой форми держпідтримки розвитку тваринництва є вигоди від застосування спрощеного механізму аграрного ПДВ та фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП, з 2015 року – єдиного податку 4 групи).

Сільгосптоваровиробники, які реалізовували молоко та м'ясо на переробні підприємства, отримували дотації за рахунок ПДВ-зобов'язань переробних підприємств – фактично, право виплати дотації було делеговано переробним підприємствам. Механізм дещо змінився з 2012 року, коли переробні підприємства суму ПДВ нараховану ними при здійсненні операцій з постачання тваринницької продукції частину у розмірі 30% сплачували до спецфонду держбюджету, а 70% – на спецрахунки сільгосппідприємств. Надалі щорічно пропорції змінювалися, доки у 2014 році не врівноважились, а з 2015 року дію відповідного порядку було відмінено.

Співвідношення між обсягами бюджетних дотацій та сумами ПДВ-аккумуляції (за офіційними даними Держстату), наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

**Державна фінансова підтримка тваринництва
в сільгосппідприємствах за 2010-2014 рр., млн грн**

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2014 у % до 2010
Державна підтримка сільського господарства – всього	4608,1	4327,9	6974,1	7478,0	9177,3	199,16
- бюджетні дотації	1316,0	729,3	742,0	381,9	206,6	15,70
- ПДВ-акмуляція	3292,1	3598,6	6232,1	7096,1	8970,7	272,49
% ПДВ-акмул. у держпідтримці	71	83	89	95	98	+27 п.п.
Підтримка тваринництва, всього	1771,4	919,2	2347,7	2818,6	2393,9	135,14
% у підтримці	38,4	21,2	33,7	37,7	26,1	-12,35 п
- бюджетні дотації:	269,5	101,1	437,0	241,7	132,8	49,28
- ПДВ-акмуляція	1501,9	818,1	1910,7	2576,9	2261,1	150,55
% ПДВ-акмул. у держпідтримці	84,8	89,0	81,4	91,4	94,4	+9,7 п.п.

* за 2015 рік звітні дані «Державна підтримка сільськогосподарських підприємств» у формі статистичного спостереження не опубліковані
Джерело: [Розраховано за даними 4].

Як видно з даних табл. 3, за період 2010-2014 рр. загальна державна підтримка сільгосппідприємств зросла майже удвічі. Проте, бюджетна підтримка при цьому скоротилась на 83,4%, і відповідно зросла підтримка за рахунок ПДВ – у 2,73 рази. Підтримка тваринництва за цей період складає 21-38% загальної підтримки, її зростання відбулось лише на 35%, проте частка ПДВ у підтримці галузі тваринництва склала 94,5% у 2014 році.

Бюджетні дотації у 2014 р. мали наступну структуру: на молоко – 70 %, на свиней – 14, на велику рогату худобу – 12, продукцію птахівництва – 24 %. Структура підтримки за рахунок ПДВ була наступна: на молоко – 23 %, на розвиток галузі птахівництва – 44 %, на свинарство – 13; м'ясне скотарство – 5 %.

Державна підтримка за непрямыми механізмами виявилась більш ефективною за прямі бюджетні дотації. Про це свідчать як зростання її обсягів, так і загальнодоступність одержання, оскільки суми нараховувалися автоматично при здійсненні реалізації. За рахунок дії спеціальних режимів оподаткування для сільгосппідприємств в 2011-2015 роки забезпечувалося понад 95% загальних обсягів державної підтримки галузі. Внаслідок цього суттєво підвищувалася конкурентоспроможність сільгосппродукції на внутрішньому та світовому ринках та забезпечувався стабільний фінансовий стан сільгосппідприємств.

З 2016 року встановлено перехідний порядок функціонування режиму ПДВ-акмуляції, який передбачає наступні частки розподілу ПДВ-зобов'язань сільгосппідприємств: при реалізації ВРХ і молока – 80% – на спецрахунок виробника для подальшого використання, 20 % – до держбюджету; при реалізації зернових і технічних культур – 15/85 ; при реалізації іншої сільгосппродукції – 50/50.

Найбільш незахищеною в умовах реформування механізму держпідтримки виявилась галузь тваринництва, де і за кращих фіскальних умов тривалий час спостерігався спад виробництва. Зважаючи на невисоку рентабельність діяльності у сфері тваринництва, останнє сільгоспвиробниками розглядається в якості одного з соціальних проектів, за рахунок якого забезпечується зайнятість у сільській місцевості та наповнення місцевих бюджетів.

У цьому плані показовим є зарубіжний досвід. Аграрна політика ЄС щодо сектору тваринництва передбачає повноваження урядів реагувати на виняткові обставини,

наприклад, стимулювання продаж в кризовий період; допомога для збуту продуктів; компенсація експорту (повернення коштів), тимчасові відступи від правил конкуренції. З огляду на кризові явища у галузі тваринництва у 2015 році, Комісія ЄС надала виробникам 500 млн € для підтримки молочних ферм [21]. Левова частка фінансування направлена на підтримку молочних ферм, насамперед виплату компенсацій за зберігання молочних продуктів та втрат найбільш постраждалим від ембарго фермерам, від падіння ціни на м'ясо.

Серед факторів, що впливають на низьку ефективність бюджетної підтримки, насамперед прямої – це її незначні обсяги, важкодоступність ресурсів для пересічних товаровиробників, залежність фактичного виконання програм від доходної частини бюджету тощо. Саме тому і було запроваджено відносно простий механізм ПДВ-аккумуляції. І в умовах його відміни має бути запропонований адекватний механізм взаємовідносин держави і однієї з найбільш потужних бюджетоформуючих галузей – аграрним сектором.

Як зазначають окремі дослідники, у разі відміни дії спецрежиму ПДВ, паралельно мають впроваджуватись європейські системи державної підтримки, які не суперечать умовам СОТ [13].

Для подолання негативних тенденцій у галузі, Національною академією аграрних наук України розроблена Стратегія розвитку тваринництва [14], якою передбачаються наступні напрями державної фінансової підтримки: фінансова підтримка шляхом компенсації відсоткових ставок за кредитами, залученими на будівництво та реконструкцію тваринницьких приміщень; компенсація частини здійснених інвестицій у будівництво та реконструкцію тваринницьких приміщень; фінансове стимулювання розвитку матеріально-технічної бази виробництва та технічного переоснащення господарств машинобудівною продукцією на основі лізингу; дотування виробництва окремих видів тваринницької продукції (пряма бюджетна підтримка у вигляді виплат на одиницю продукції); підтримка окремих форм господарювання, в першу чергу фінансове стимулювання трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства, розвитку кредитної та обслуговуючої кооперації; реалізація заходів щодо здійснення цінового регулювання аграрного ринку та дерегуляції в аграрній галузі. За розрахунками, обсяги бюджетного фінансування заходів щодо держпідтримки тваринництва, передбачених Стратегією, можуть становити 5,32 млрд грн на весь період дії програми.

Висновки. Наявний стан розвитку галузі тваринництва в Україні свідчить про необхідність державної підтримки галузі та регулювання наявних в ній економічних процесів. Нинішня модель державної фінансової підтримки не має конкретної спрямованості і передбачає охоплення цілої низки напрямів підтримки при обмежених бюджетних можливостях. Крім того, левова частка підтримки припадає на непрямую її форму, що не є типовим для більшості зарубіжних країн та викликає занепокоєність з боку МВФ. Саме тому питання збереження чи скасування податкових пільг для аграрної галузі стали епіцентром запеклої політичної боротьби і наукових дискусій.

Держфінпідтримка тваринницької галузі характеризується невисокими обсягами фінансування, які щорічно скорочуються й не виконуються по запланованих обсягах. Разом з тим, державна підтримка за непрямыми механізмами виявилась значно ефективнішою, внаслідок чого за цим напрямом фінансувалося понад 95% загальної державної підтримки галузі.

Очікувана відміна дії спец режиму ПДВ визначає необхідність реформування системи державної фінансової підтримки тваринництва, в першу чергу – з огляду на наявний досвід країн-членів ЄС. В останніх політика щодо підтримки сектору

тваринництва характеризується стимулюванням продаж певного виду продукту, допомогою у зберіганні продукції тривалого зберігання (з метою очікування більш сприятливої кон'юнктури ринку) та екстремними заходами у зв'язку з політичними подіями і втратою фермерами ринків збуту і доходів. Тобто, заходи підтримки спрямовані на весь ланцюг створення доданої вартості зі страхуванням ризиків непереборних обставин.

Враховуючи це, необхідна комплексна система державної підтримки, яка б компенсувала фінансові втрати, понесені галуззю при відміні спецрежимів оподаткування. Пріоритетами державної політики підтримки тваринництва мають стати: суттєве збільшення обсягів прямої державної підтримки за ключовими її напрямками, визначеними Стратегією розвитку тваринництва України до 2020 року; поступова переорієнтація державного фінансування сільського господарства з прямої підтримки на розвиток ринку фінансових послуг, кредитної та аграрної інфраструктури; стимулювання формування агропродовольчих ланцюгів продукції з високою доданою вартістю, а також циклу виробництва та переробки сільгосппродукції, орієнтованої не лише на експорт, а й на внутрішній ринок; забезпечення конкурентоздатності усіх форм господарювання, стабільності та передбачуваності аграрної політики в частині формування підприємницького середовища.

Перспективами подальших досліджень даного наукового напрямку є подальше поглиблення організаційно-методичних засад функціонування механізму державної фінансової підтримки розвитку тваринництва та суміжних галузей з метою найбільш повної реалізації наявного аграрного потенціалу вітчизняної економіки.

Список використаних джерел

1. Белкина, Е. Методика оценки уровня господдержки животноводства в условиях модернизации отрасли [Текст] / Е. Белкина // Экономика, труд, управление в сельском хозяйстве. – 2012. – № 3 (12). – С. 6-9.
2. Буздалов, И. Современное положение в российском сельском хозяйстве и новые требования к аграрной политике [Текст] / И. Буздалов, Б. Фрумкин // Общество и экономика. – 2014. – № 7-8. – С. 100–124.
3. Буробкин, И. Условия реализации целевой программы "Развитие мясного скотоводства" [Текст] / И. Буробкин, Н. Оксанич // Экономика сельско-хозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2009. – № 3. – С. 19-25.
4. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 17.05.2016). – Назва з екрану.
5. Кваша, М.М. Державна підтримка галузі тваринництва у 2016 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slideshare.net/DairyNews/2016-60005250> (дата звернення: 17.05.2016). – Назва з екрану.
6. М'ясне скотарство України потребує державної підтримки [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://agrovoly.com/news.php?id=826> (дата звернення: 29.05.2016). – Назва з екрану.
7. Мироненко Ю. Механізм державної підтримки виробництва продукції тваринництва [Текст] / Ю.Мироненко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Фінанси і кредит". – 2009. – № 2. – С. 32-41.
8. Нечаев, В.И., Артемова Е.И. Проблемы инновационного развития животноводства [Текст] : монография / В.И.Нечаев, Е.И.Артемова. – Краснодар: Атри, 2009. – С. 11-14.
9. Нів'євський, О. Розвінчання міфу: чи допомагають податкові пільги аграріям [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://www.agrofond.net/news/rozvinchannya-mifu-chi-doropagayut-podatkovii-pilgi-agrariyam/> (дата звернення: 29.05.2016). – Назва з екрану.
10. Новини щодо спеціальних режимів оподаткування сільгосптоваровиробників податком на додану вартість [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/20189> (дата звернення: 29.05.2016). – Назва з екрану.

11. Про результати аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf (дата звернення: 27.05.2016). – Назва з екрану.
12. Прокопчук О. Дотування тваринництва за рахунок спеціального порядку справляння ПДВ у переробній галузі // О.Т. Прокопчук, Л.Д. Тулуш 2015 [Електронний ресурс] : – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe? (дата звернення: 29.05.2016). – Назва з екрану.
13. Сільське господарство в Україні генерує 10% ВВП, – МВФ 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/selskoe-hozyaystvo-ukraine-generiruet-vvp-1434545760.html> (дата звернення: 17.05.2016). – Назва з екрану.
14. Стратегія розвитку тваринництва України до 2020 року [Текст] / Я.М. Гадзало, М.І. Башенко, О.М. Жукорський, М.В. Гладій, О.І. Костенко, Є.В. Руденко, С.Ю. Рубан, М.В. Волощук, Ю.В. Вдовиченко, І.І. Грициняк, І.А. Помітун, В.А. Марченко, Л.В. Вишневський. – К.: Аграрна наука, 2016. – 104 с.
15. Тулуш Л. Д. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів [Текст] / Л.Д. Тулуш, Ю.О. Лупенко. – Економіка АПК. – 2016. – №1. – С. 5-17.
16. Тулуш Л. Д. Реформування податку на додану вартість у сільському господарстві [Текст] / Тулуш Л.Д. // Економіка АПК. – 2016. – № 2 – С. 69-79.
17. Тулуш, Л. Д. Стимулювання розвитку сільського господарства за рахунок спеціального режиму справляння ПДВ / Л. Д. Тулуш // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2015. – № 1. – С. 155-168.
18. Тулуш, Л.Д. Стратегічні напрями бюджетного регулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні [Текст] / Л. Д. Тулуш, О. Д. Радченко // Економіка АПК, 2012. – № 10. – С. 81-90.
19. Тулуш, Л.Д. Стан та перспективи державної підтримки молочної галузі / Л.Д. Тулуш, О.Д. Радченко / Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 4. – С. 161-167.
20. Agricultural support: how is it measured and what does it mean? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/23/7/44924550.pdf>.
21. Matthews, A. Milk policy in the EU – a case of policy incoherence April 25, 2016 Written by Blog posts <http://capreform.eu/milk-policy-in-the-eu-a-case-of-policy-incoherence>. (дата звернення: 17.05.2016). – Назва з екрану.
22. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2015_agr_pol-2015-en#page8 (дата звернення: 17.05.2016). – Назва з екрану.
23. Trade policy review report by the secretariat Ukraine 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/s334_e.pdf (дата звернення: 17.05.2016). – Назва з екрану.

References

1. Belkina, E.N. (2012). *Metodyka otsenky urovnia hospodderzhky zhyvotnovodstva v uslovyakh modernyzatsyy otrasly* [Methods of assessing the level of state animal husbandry industry in the modernization conditions]. *Ekonomyka, trud, upravlenye v selskom khoziaistve* [Economy, labor, management in agriculture], 3 (12), 6-9. [in Rus.].
2. Buzdalov, Y., & Frumkin, B. (2014). *Sovremennoe polozheniye v rossiyskom selskom khoziaistve y novyye trebovaniya k ahranoi polytyke* [The current situation in Russian agriculture and the new demands on agricultural policy]. *Obshchestvo y ekonomika* [Society and economy], 7-8, 100–124. [in Rus.].
3. Burobkin, Y. N., & Oksanych, N. Y. (2009). *Usloviya realizatsyy tselevoi prohrammy "Razvytye miasnoho skotovodstva"* [Terms of realization of the target program "Development of beef cattle"]. *Ekonomyka selsko-khoziaistvennykh y pererabatyvaiushchykh predpriyatiy* [Economics of agricultural and processing enterprises], 3, 19-25 [in Rus.].
4. Derzhavna sluzhba statystyky [The State Statistics Service]. Retrived from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukr.]

5. Kvasha, M.M. Derzhavna pidtrymka haluzi tvarynnytstva u 2016 rotsi [State support of the livestock industry in 2016]. Retrived from <http://www.slideshare.net/DairyNews/2016-60005250>. [in Ukr.]
6. M'iasne skotarstvo Ukrainy potrebuie derzhavnoi pidtrymky [Meat cattle Ukraine needs state support]. Retrived from <http://agrovolyn.com/news.php?id=826> [in Ukr.]
7. Myronenko, Iu.P. (2009). Mekhanizm derzhavnoi pidtrymky vyrobnytstva produktsii tvarynnytstva [Mechanism of state support for livestock production]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Serii "Finansy i kredyt"* [Bulletin of Sumy National Agrarian University], 2, 48-54. [in Ukr.]
8. Nechaev V.Y., & Artemova E.Y. (2009). *Problemy ynnovatsyonnoho rozvytyia zhyvotnovodstva* [Innovative livestock development problems]. Krasnodar: Atry [in Rus.].
9. Niv'ievskiy, O. *Rozvinchannia mifu: chy dopomahaiut podatkovy pilhy ahrariiam* [Debunking the Myth: tax credits to help farmers]. Retrived from <http://www.agrofond.net/news/rozvinchannya-mifuchi-dopomagayut-podatkovy-pilgi-agrariyam/>.
10. *Novyny shchodo spetsialnykh rezhymiv opodatkuvannia silhosptovarovyrobnykiv podatkom na dodanu vartist* [News on special agricultural tax to value added tax regime]. Retrived from <http://minagro.gov.ua/node/20189>.
11. Pro rezultaty audytu vykonannia zakhodiv Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ukrainskoho sela na period do 2015 roku [On the results of the audit of performance of actions of the state target program of development of the Ukrainian village for the period up to 2015]. Retrived from http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf.
12. Prokopchuk O.T., & Tulush, L.D. (2015). *Dotuvannia tvarynnytstva za rakhunok spetsialnoho poriadku spravliannia PDV u pererobnii haluzi* [Subsidies for livestock due to the special procedure for charging VAT in the processing industry]. Retrived from irbis-nbuv.gov.ua/.cgiirbis_64.exe?
13. Silske gospodarstvo v Ukraini heneruie 10% VVP, – MVF 2015 [Agriculture in Ukraine generates 10% of GDP - the IMF in 2015]. Retrived from <https://www.rbc.ua/ukr/news/selskoe-hozyaystvo-ukraine-generiruet-vvp-1434545760.html>
14. Hadzalo, M.I., Bashchenko, Ia.M., Zhukorskyi, O.M., Hladii, M.V., Kostenko, O.I., Rudenko, Je.V., Ruban, S.Ju. ... Vyshnevs'kyj, L.V. (2016). *Stratehiia rozvytku tvarynnytstva Ukrainy do 2020 roku* [Livestock Development Strategy of Ukraine till 2020]. Kyiv : Ahrarna nauka.
15. Lupenko, Iu.O., & Tulush L. D. (2016). *Opodatkuvannia silskoho gospodarstva v umovakh transformatsii spetsialnykh podatkovykh rezhymiv* [Taxation of agriculture in the conditions of transformation of special tax regimes]. *Ekonomika APK [The Economy of Agro-Industrial Complex]*, 1, 5-17.
16. Tulush, L. D. (2016). *Reformuvannia podatku na dodanu vartist u silskomu gospodarstvi* [VAT reformation in agriculture]. *Ekonomika APK [The Economy of Agro-Industrial Complex]*, 2, 69-79.
17. Tulush, L. D. (2015). *Stymuliuvannia rozvytku silskoho gospodarstva za rakhunok spetsialnoho rezhymu spravliannia PDV* [Promoting the development of agriculture at the expense of a special regime of VAT collection]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy [Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine]*, 1, 155-168.
18. Tulush L.D., Radchenko, O. D. (2012). *Stratehichni napriamy biudzhethnoho rehuliuвання rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva v Ukraini* [Strategic directions of budgetary regulation of agricultural production in Ukraine]. *Ekonomika APK [The Economy of Agro-Industrial Complex]*, 10, 81-90.
19. Tulush L.D., Radchenko O.D. (2011). *Stan ta perspektyvy derzhavnoi pidtrymky molochnoi haluzi* [State and prospects of state support for the dairy industry]. *Oblik i finansy APK [Accounting and Finance APK]*, 4, 161-167.
20. *Agricultural support: how is it measured and what does it mean?* [Agricultural support: how is it measured and what does it mean?]. Retrived from <http://www.oecd.org/dataoecd/23/7/44924550.pdf>
21. *Matthews, Alan (2016, April 25). Milk policy in the EU – a case of policy incoherence*. Retrived from <http://capreform.eu/milk-policy-in-the-eu-a-case-of-policy-incoherence/>
22. *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2015*. Retrived from http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/agriculture-and-food/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2015_agr_pol-2015-en#page8.

23. Trade policy review report by the secretariat Ukraine 2015. Retrived from https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s334_e.pdf.

Дата надходження статті до редакції : 09.03.2016
1 рецензування 18.03.2016 Прийняття в друк: 16.04.2016
Received: 09.03.2016 1st Revision: 18.03.2016 Accepted: 16.04.2016

Leonid Tulush
PhD. (Econ.), Senior
Scientific Associate,
Associate Professor Head of
Department
Oksana Radchenko
PhD. (Econ.), Senior
Scientific Associate
Associate Professor

Tax fiscal policy
NSC "Institute of agrarian economy"
Kyiv, Ukraine
E-mail: tulush@ukr.net

Tax fiscal policy
NSC "Institute of agrarian economy"
Kyiv, Ukraine
E-mail: oxanarad@ukr.net

STATE FINANCIAL SUPPORT IN THE LIVESTOCK SECTOR IN CONDITIONS OF SPECIAL TAX REGIMES REFORMS

The basic aspects of state support of the livestock industry in terms of reforming the system of tax incentives and ongoing process of European integration are researched in the article.

The study is based on the knowledge of State Statistics Service, the State Treasury of Ukraine, the OECD statistics, as well as its own methodological framework, the use of which allows to systematize the phenomenon of the livestock industry, standardize the procedure for determining the scope and effectiveness of state aid for the direct and indirect methods.

The result of the study is to evaluate the mechanisms and instruments of direct and indirect support to the livestock sector efficiency programs to support livestock, their impact on the industry. We analyze the overall effectiveness of state support for the livestock industry and individual components, especially the use of a special procedure mechanism of VAT in livestock production. We present the factors causing the change of directions and volumes of state support livestock analysis underfunding Development Program Ukrainian village till 2015 in terms of livestock.

Ultimately, the results of the study will lead to better integration of objective and subjective factors in the further development of the state policy of livestock Ukraine, particularly in agriculture overall strategy for the period until 2020.

Keywords: *agricultural sector, farm animal, tax mechanism, government grants VAT regime for animal products, livestock development strategy, the common agricultural policy, direct and indirect government support livestock.*

Леонид Тулуш
к.э.н., с.н.с., доцент,
заведующий отдела

отдел налогово-бюджетной политики
НИЦ «Институт аграрной экономики»
Киев, Украина
E-mail: tulush@ukr.net

Оксана Радченко
к.э.н., с.н.с., доцент, в.н.с.
отдела

отдел налогово-бюджетной политики
НИЦ «Институт аграрной экономики»
Киев, Украина
E-mail: oxanarad@ukr.net

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ФИНАНСОВАЯ ПОДДЕРЖКА ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ РЕЖИМОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

В статье исследованы основные аспекты государственной поддержки отрасли животноводства в условиях реформирования системы налоговых льгот и процессов евроинтеграции.

Исследование опирается на информационную базу государственной службы статистики, государственного казначейства Украины, статистические данные ОЭСР, а также собственную методическую базу, использование которых позволяет систематизировать явления развития отрасли животноводства, унифицировать процедуру определения объемов и эффективности государственной помощи по прямым и косвенным методами.

Результатом исследования является оценка механизма и инструментария прямой и косвенной поддержки животноводческой отрасли, действенность программ поддержки животноводства, их влияние на состояние отрасли. Анализируется общая эффективность государственной поддержки отрасли животноводства и отдельные составляющие, прежде всего применение специального порядка механизма НДС в сфере производства животноводческой продукции. Приводятся факторы, повлекшие изменение направлений и объемов государственной поддержки животноводства, анализ недофинансирования Программы развития украинского села на период до 2015 года в части животноводства.

В конечном итоге результаты исследования приведут к более полному учету объективных и субъективных факторов при дальнейшей разработке государственной политики развития животноводства Украины, в частности в общей Стратегии сельского хозяйства на период до 2020 года.

Ключевые слова: *аграрный сектор, отрасль животноводства, налоговый механизм, бюджетные дотации, режим НДС на животноводческую продукцию, стратегия развития животноводства, общая аграрная политика, прямая и косвенная государственная поддержка животноводства.*